

НАУКОВИЙ ВІСНИК

ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТИТУТУ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Рік заснування 2001

Випуск II

Економічні науки

Збірник наукових праць

Частина 2

Чернівці

2002

Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ: 36. наук. пр. за матеріалами XIII міжнар наук.-практ. конференції (9-10 квітня 2002 року, Чернівці). Вип. II. Економічні науки. У 2-х ч. – Чернівці: АНТ Лтд., 2002. - Ч. II. – 506 с.

Загальнонаціональні питання розвитку економіки України неможливо вирішити без розв'язання проблем регіонів: визначення стратегічних пріоритетів розвитку їхнього економічного потенціалу, моделей формування інфраструктури регіонів, стратегій розвитку підприємств регіону, напрямків розвитку зовнішньої і внутрішньої торгівлі, інвестиційної привабливості регіонів, а також загальної державної регіональної політики та управління стратегіями економічного розвитку регіонів.

Редакційна колегія: **І.З.Адамова** - к.е.н., доцент, **В.Д.Базилевич** – д.е.н., професор, **Е.О.Грицюк** – к.е.н., доцент, **М.І.Долішній** – д.е.н., професор, академік НАН України, **І.Д.Козменко** – к.е.н., доцент, **І.Р.Лошенюк** – к.т.н., доцент, **Д.Г.Лук'яненко** – д.е.н., професор, **А.А.Мазаракі** – д.е.н., професор, **Т.М.Ореховська** – к.е.н., доцент, **А.М.Поручник** – д.е.н., професор, **І.М.Школа** – д.е.н., професор, **М.Ф.Юрій** – д.і.н., професор.

Рецензенти: доктор економічних наук, професор **Е.І.Бойко**
доктор економічних наук, професор **В.І.Пила**

Редакція вісника: Головний редактор – **І.М.Школа**
Відповідальний секретар – **Е.О.Грицюк**
Редактор – **Р.В.Кравчук**
Коректор – **Н.С.Колодницька**
Комп'ютерний дизайн і макетування – **О.Д.Попович**

Друкується за ухвалою Вченої Ради Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ

За сприяння Міністерства освіти і науки України

Свідectво державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України № 4317 серія КВ від 20.06.2000 р.

Загальнодержавне видання
Збірник входить до переліку наукових видань ВАК України

ISBN 966-7577-69-4

© ЧТЕІ КНТЕУ, 2002
© АНТ Лтд., 2002

А.А.Вдовічен,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,

м. Чернівці

УМОВИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В ЕКОНОМІКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Одним із показників, що характеризує ступінь інтеграції країни та її регіонів у світове співтовариство, є обсяг іноземних інвестицій. Залежить цей показник від привабливості об'єкта інвестування.

Отримання як іноземних, так і внутрішніх інвестицій, умови їх залучення – це фактори, котрі характеризують інвестиційну діяльність як у цілому в країні, так і між її регіонами та сприяють подальшому розвитку зовнішньоекономічних зв'язків. Інвестиційна привабливість визначається суб'єктами інвестування за загальним інвестиційним кліматом в країні, умовах проведення зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі податковими, правовими, митними.

Провівши аналіз інвестиційного процесу нами визначені фактори, від яких залежить надходження прямих іноземних інвестицій у регіони України. Фактори, що впливають на іноземні інвестиції, можна поділити на дві групи, виділивши позитивні та негативні або переваги й недоліки для іноземних інвесторів (табл. 1).

Серед заходів загального характеру щодо покращення інвестиційного клімату в Україні та її регіонах першочерговими слід вважати:

- стабільність політичної ситуації й довіра уряду;
- підвищення прогнозованості дій уряду;
- припинення практики постійного внесення змін у закони про інвестиції та інвестиційну діяльність;
- подолання економічної кризи й забезпечення стабільного економічного зростання;
- продовження політики формування народного господарства України відкритого для світового ринку;
- надійність інформаційного забезпечення, тобто ясної, відвертої інформаційної політики з боку міністерств та відомств;
- формування ринкового середовища та вдосконалення правових засад підприємницької діяльності (тобто простір для дій приватного підприємництва);
- розширення місткості внутрішнього ринку;
- розвиток фінансово-кредитної системи, фондового ринку, адекватне й прогнозоване оподаткування;
- правові гарантії й гарантії виконання договорів;

- зниження високих інвестиційних ризиків та формування перспективної інвестиційної стратегії;
- скорочення ролі бюрократичного апарату управління, спрощення процедури видачі дозволів;
- ліберальний зовнішньоторговельний режим;
- можливість користування недорогими послугами інфраструктури: електроенергія, вода, телекомунікації, транспортні шляхи, послуги тощо;
- відсутність контактів із кримінальними структурами.

Таблиця 1

Фактори, що впливають на прямі іноземні інвестиції

Переваги для прямих іноземних інвестицій (ПІІ)	Перешкоди для іноземних інвесторів
<p>географічне положення в Європі;</p> <p>велика чисельність населення;</p> <p>сприятливі природні умови;</p> <p>великий за розмірами ринок;</p> <p>нерозвинута виробнича й соціальна інфраструктура;</p> <p>високий рівень освіти населення;</p> <p>високий рівень кваліфікації робочої сили, у тому числі інженерно-технічних працівників;</p> <p>низький рівень заробітної плати;</p> <p>можливість завезення нових ринків збуту;</p> <p>підвищення конкурентоспроможності шляхом організації виробництва в країні збуту.</p>	<p>негативний міжнародний рейтинг України, недостатня поінформованість іноземних підприємців про нашу державу, її економічний і, зокрема, інвестиційний потенціал;</p> <p>відсутність політичної відповідальності держави, тобто нестабільна економічна й політична ситуація в країні, негативні загальноекономічні тенденції розвитку (поганий імідж реформ, інфляція, зниження динаміки основних економічних показників);</p> <p>відсутність стабільності та недосконалість українського законодавства щодо надання гарантій іноземним інвесторам, непоодинокі випадки адміністративного втручання у діяльність інвесторів та їхніх партнерів в Україні з боку органів місцевої влади, нецільове використання технічних та інших засобів виробництва, наданих українським партнерам іноземними інвесторами;</p> <p>податкова система, робота податкової інспекції (великі податки й збори, суб'єктивна інтерпретація чинних законів);</p> <p>брак дійової системи стимулювання іноземних інвестицій;</p> <p>відсутність ефективного митного регулювання;</p> <p>бюрократичний апарат із низьким рівнем доходів та відсутністю ініціативи при прийнятті рішень;</p> <p>порушення домовленостей про зустріч із представниками державних структур або підприємств України;</p> <p>тривалий строк розгляду документів для реєстрації спільних підприємств;</p> <p>складна і дорога процедура одержання в'їзних віз і прикордонний контроль;</p> <p>деформації у реальному секторі – між галузями й виробництвами та у структурі цін між галузями;</p> <p>зменшення обсягів виробництва продукції;</p> <p>перевантаження економіки галузями важкої промисловості та ВПК;</p> <p>безупинний відтік активно діючих кваліфікованих спеціалістів із реального сектора економіки;</p> <p>недорозвиненість галузей з виробництва й споживання високих технологій;</p> <p>блокування державою цін на сільгосппродукцію;</p> <p>відсутність контролю за цінами на матеріально-технічні ресурси промислового походження;</p> <p>низькі темпи приватизації та проведення реформування економіки;</p> <p>зупинення інвестиційного процесу й згорання та старіння матеріально-технічної бази;</p> <p>високий ступінь залежності технологічної структури національної економіки від зарубіжжя;</p> <p>переважно сировинна галузева спеціалізація;</p> <p>оточення підприємств, сільських господарств сумнівними комерційними (кримінальними) структурами, що за безціни купують сировину, сільгосппродукцію, і шляхом бартеризації "постачають" їм необхідні ресурси часто за монопольно високими цінами;</p> <p>невідповідність систем обліку й контролю світовим стандартам;</p> <p>зовнішній борг та дефіцит державного бюджету;</p> <p>значна частка тіньового сектора економіки.</p>

На Заході пільги, якими можуть скористатися іноземні інвестори, мають загальноекономічний характер. Вони поширюються на всі компанії, що інвестують свої кошти. У країнах, що розвиваються, та у країнах з перехідною економікою існують спеціальні пільги для іноземних інвесторів. Особливо значними вони є у податкових та офшорних центрах. Пільги надаються з метою стимулювання регіонального розвитку, залучення фірм до участі в загальнонаціональних програмах та проектах, розгортання науково-дослідних робіт, подолання безробіття, підвищення фінансового забезпечення держави. Для внутрішнього та зовнішнього інвестора в регіонах України для середнього та малого бізнесу варто встановлювати наступні пільги:

- (1) - прямі субсидії (для інвестування в основний капітал, для маркетингових чи науково-технічних досліджень);
- (2) - позики на пільгових умовах;
- (3) - прискорена амортизація, що дозволяє переводити значний обсяг прибутку у неоподаткований амортизаційний фонд (тобто запровадження нової амортизаційної політики, підвищення норми амортизації передусім для стимулювання капіталовкладень у пріоритетні галузі та у виробництво інноваційного продукту);
- (4) - підвищені нормативи відрахування частини прибутку в неоподатковувані інвестиційні та інші резерви;
- (5) - запровадження дієвої системи страхування ризиків іноземних інвесторів;
- (6) - знижки на знецінені товарні запаси, що дозволяє зменшувати виплати за рахунок податків на оборотний капітал;
- (7) - податкові кредити;
- (8) - пільгові тарифи на послуги державних установ;
- (9) - покриття витрат на підвищення кваліфікації персоналу країни-реципієнта;
- (10) - надання підприємствам з іноземними інвестиціями, які мають статус юридичної особи України, права власності на земельну ділянку під об'єкт інвестування, а також сприяння в купівлі нерухомості та землі іноземним інвесторам, за умови дотримання екологічної безпеки;
- (11) - спрощення порядку створення або купівлі компанії, фірми;
- (12) - правове забезпечення надійного юридичного захисту прав іноземних інвесторів;
- (13) - розвиток інформаційного обслуговування іноземних інвесторів і рекламування українських інвестиційних проектів за кордоном;
- (14) - надання експортерам продукції високого ступеня обробки знижок у ставках оподаткування;
- (15) - істотне скорочення тіньового зовнішньоекономічного обороту;
- (16) - відстрочка сплати податків та (чи) повне звільнення від сплати податків;

- податкові пільги на прибуток;
- звільнення від податків і мита матеріалів, комплектуючих виробів, устаткування, що завозяться з метою розвитку виробництва, і навпаки, підвищення платежів або скасування митно-податкових пільг неорганізованим імпортерам за імпортовану продукцію торгівельного призначення;
- урахування при оподаткуванні курсових змін;
- створення інфраструктури для прийому й сприяння іноземним інвесторам і рекламування українських інвестиційних проектів за кордоном;
- введення п'ятирічної відстрочки застосування положень нових законів, що погіршують умови діяльності іноземних інвесторів;
- звільнення від сплати митних зборів, податку на додану вартість (ПДВ) при ввезенні товарів, які є внеском іноземного інвестора у статутний капітал протягом строку його формування, звільнення від вивізного мита товарів власного виробництва;
- заміна податків, зборів та обов'язкових платежів розподілом виробничої продукції між інвестором та країною або суб'єктами країни;
- створення вільних економічних зон (ВЕЗ) та визначення основ їхньої господарської діяльності й надання пільг у зонах експортного виробництва;
- амністію нелегально вивезеного за кордон українського капіталу за умови його інвестування в Україні.

Усі пільги, що поліпшують умови господарювання для іноземного капіталу й лібералізують інвестиційний режим, можна поділити на дві групи: звичайні й спеціальні. Звичайні пільги спрямовані на поліпшення макро- та мікроекономічної ситуації, а спеціальні – на стимулювання саме інвестиційної та суміжних із нею видів діяльності, перш за все на стратегічно важливих напрямках. Спеціальні пільги, у свою чергу, можуть бути факторними (прискорена амортизація, пільгова оренда), товарними (захист товаровиробників від імпорту, вдосконалення й спрощення митних процедур) або податковими (звільнення від оподаткування, зменшення ставок податків, податкові кредити й канікули тощо).

Надання пільг і переваг іноземному капіталу є об'єктом дискусій. Одні вчені вважають, що резидент і нерезидент мають перебувати у рівних умовах і тому для іноземного інвестора не слід встановлювати якісь виняткові пільги. Інші ж, навпаки, вважають, що інвестиційним кліматом іноземний капітал слід заохочувати, створюючи йому сильні мотивації. Повністю скасувати пільги, передбачені тільки для іноземного інвестора, можна тоді, коли країна досягла достатнього рівня розвитку і не відчуває гострого дефіциту інвестиційних ресурсів.

Отже, вивчення умов залучення іноземних інвестицій в Україну показало, що іноземним інвесторам дуже важливо, щоб в країні-реципієнті були створені певні умови для їхньої діяльності.